

MARTÍ DOMÍNGUEZ

El narcís de Fra Angelico

En un bell retrat que es conserva a la National Gallery de Londres, obra d'un anònim artista de Suàbia, es pot veure una dona elegant, pertanyent a la família Hofer, que pren en la mà esquerra un tall de *Myosotis*. El pintor ha definit amb gran perfecció aquesta planta, que en alemany rep el mateix nom ("vergisz mein nicht") que en anglès ("forget-me-not") i que –sens dubte per imitació– en català: "no-moblidís". Una altra denominació, més pròpia de la nostra cultura, és "perfet amor" o, millor encara, "ulls de Maria". Siga com siga, aquesta petita planta de talls corredors i de petites flors d'un blau exquisit i delicadíssim s'ha convertit en el símbol per antonomàsia del record etern. I aquesta dona sembla que mostre la miosotis, al seu espòs i als seus fills, amb una punta de tristesa, com si el final dels seus dies hi fora ben a prop. Més encara quan aquest ignot pintor –ah! com m'incomoda aquest anonimat– en un exercici de mestratge ha pintat en el sumptuós barret de lli que vesteix la dama... una mosca!

Per alguns erudits de l'art aquesta mosca rutilant és un *trompe-l'oeil*, o bé un exabrupte pictòric fruit de l'ebullició imaginativa de l'artista ("just part of the painting's artistic high spirits"). Es a dir, una ridícula manera de singularitzar-se. I, tanmateix, aquesta mosca, símbol de la mort i per tant de l'oblit, entaula en aquesta composició una batalla dialèctica amb la miosotis: al davant de la mort, s'eleva el prec corprenedor de la dama, la veu d'atrició, com si diguera: "no m'oblidau, estimats"...

Aquestes són les meravelles de la història de l'art que no deixen mai d'admirar-me. Sovint, sota la simple superfície d'un llenç, sota l'evident i asèptic títol d'una obra (*Retrat de dama de la família Hofer*), s'hi oculta un llenguatge iconològic escruixidor. Quan Fra Angelico va pintar en Sant Marco de Florència el seu fresc de *Noli me tangere*, possiblement coneixia l'obra del mateix tema de Giotto, en la Cappella degli Scrovegni de Pàdua, i la de Duccio, en el Duomo de Siena. En aquest fresc es veu que Fra Angelico, com Giotto i Duccio, encara no domina la perspectiva, i això fa que Crist, vora Maria Magdalena, sem-

ble enlairat, vaporós, insubstancial, la qual cosa s'adiu, per altra banda, amb el seu prec inquietant: "No em toques", Magdalena... Però Fra Angelico, que en tantes coses va ser el precursor del renaixement florentí, pinta Crist en un bell i exuberant jardí a vessar de flors, amb palmeres i xiprers. Aquest monjo dominicà hi introdueix per primera vegada la botànica: plantes concretes, exactes, reconeixibles, i no com fins ara havien fet Giotto, Duccio o fins i tot Simone Martini. I a la vora de Maria Magdalena, de mirada inquisitiva, ha volgut pintar un grupet de narcisos, i amb ells explicar...

Explicar què, estimats lectors? Doncs, el prec de Jesús i la sorpresa de Maria Magdalena. El perquè d'aquell inesperat "*Noli me tangere*". Fra Angelico de segur sabia que el narcís s'utilitzava com a adorn de les sepultures, i que els grecs el vincularen al somni, perquè després de la floració desapareix per a ressorgir l'any següent de manera espectacular. I per això la iconologia cristiana el va emprar com a símbol de la mort i de la resurrecció.

Convindreu que és una manera ben elegant de simbolitzar la mort. En qualsevol cas, molt més que amb una mosca... Ah! si l'anònim pintor de Suàbia en lloc d'un dípter haguera posat un narcís en l'altra mà de la dama! Davant de la mort, el somni i la fe en la resurrecció. I contra el perill de l'oblit, és clar, la incomparable flor de miosotis.

LLOSA